

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**

PRIEKŠLIKUMI

Diasporas likuma īstenošanas uzlabošanai Saeimas Diasporas atbalsta grupai

Autori

Baiba Bela
Inta Mieriņa

Rīcībpolitikas ieteikumu ziņojums

VPP
Valsts pētījumu
programma

Rīcībpolitikas ieteikumu ziņojums sagatavots valsts pētījumu programmas LETONIKA latviskas un eiropiskas sabiedrības attīstībai projekta Jauni risinājumi demogrāfijas un migrācijas procesu izpētē latviskas un eiropiskas zināšanu sabiedrības attīstībai

2023

Projekta Nr. VPP-LETONIKA-2021/4-0002

IEVADS

Rīcībpolitikas ieteikumu ziņojumā apkopoti valsts pētījumu programmas LETONIKA projekta **Jauni risinājumi demogrāfijas un migrācijas procesu izpētē latviskas un eiropiskas zināšanu sabiedrības attīstībai** ietvaros veikto pētījumu rezultāti.

Mūsdienās diplomātija sniedzas tālāk par profesionāliem diplomātiem un valdību amatpersonām. Jaunā diplomātija uzsver dažādu dalībnieku iesaisti, lielāku caurskatāmību un tiešu mijiedarbību ar ārvalstu sabiedrībām (Cooper, Heine un Thakur, 2013). Viena no redzamākajām jaunās diplomātijas izpausmēm ir publiskā diplomātija, kuras pamatā ir ideja, ka valstis cenšas ietekmēt ārvalstu sabiedrību uztveri un priekšstatus, nevis aprobežojas tikai ar sarunām valdību līmenī (Melissen, 2007; Cull, 2022). Ņemot vērā valstu atšķirīgās un nereti savstarpēji pretrunīgās intereses un mērķus, valstis izmanto diplomātiju un citus līdzekļus, lai ietekmētu starptautisko politiku un virzītu savas intereses starptautisko organizāciju ietvaros.

Gan jaunā diplomātija, gan publiskā diplomātija ietver plašu dalībnieku loku – sabiedrībā pazīstamas personas, starptautiskajās organizācijās strādājoši profesionāļi, kurus daudzpusējās sarunās un starptautiskajās organizācijās atbalsta plašs ierēdņu, konsultantu un padomdevēju tīkls, kas gan tieši, gan netieši veicina lēmumu pieņemšanas procesu (Melissen, 2007; Adler un Firestone, 2018). Individīdi var darboties kā “pilsoņu diplomāti” (Adler un Firestone, 2018), funkcionējot ārpus formālajiem valdības kanāliem un veicinot valsts maigās varas attīstību (Nye, 2004). Kā norāda Manuels Kastelss (Castells, 2011), mēs dzīvojam tīklveida pasaulē, kurā tie, kas ir iesaistīti nozīmīgos tīklos, iegūst ievērojamu ietekmi pār globālo ģeopolitiku. Anne-Marī Slotere (Anne-Marie Slaughter, 2017) šo skatījumu pastiprina, apgalvojot, ka neformāli tīkli nereti pārsniedz formālās struktūras gan varas, gan ietekmes ziņā — parādību, ko viņa dēvē par “tīklu diplomātiju”. Valsts pilsoņi, kuri dzīvo ārvalstīs, arvien biežāk kļūst par nozīmīgiem, taču bieži vien nenovērtētiem dalībniekiem daudzpusējā vai globālajā politikā, īpaši tīklu diplomātijas kontekstā.

1. STRATĒĢISKAIS IETVARŠ

1.1. Stratēģiska un ilgtermiņa sadarbība ar profesionāliem starptautiskajās organizācijās

Latvijas sadarbībai ar starptautiskajās organizācijās strādājošajiem profesionāļiem no Latvijas jābūt mērķtiecīgai, koordinētai un balstītai ilgtermiņa skatījumā. Nepieciešams skaidri definēt un regulāri komunicēt Latvijas

stratēģiskās prioritātes, nodrošinot profesionāļu pastāvīgu un operatīvu sasaisti ar Latvijas ārpolitikas, ekonomikas un nozaru politiku procesiem. Jāvirzās no ad hoc iniciatīvām uz noturīgu sadarbības ietvaru, kas sistemātiski integrē diasporas profesionāļu kompetenci valsts politiku ekosistēmā.

1.2. Rīcības plāns Latvijas pārstāvības stiprināšanai

Lai efektīvi izmantotu profesionāļu potenciālu, ieteicams izstrādāt rīcības plānu Latvijas pārstāvības stiprināšanai starptautiskajās organizācijās, nosakot skaidrus mērķus, prioritātes, pasākumus un resursu nodrošinājumu. Plānam jābalstās labās prakses piemēros, konsultācijās ar profesionāļiem un regulārā progresa novērtēšanā, ņemot vērā Latvijas ierobežotos resursus.

1.3. Starptautiskā mobilitāte kā valsts pārvaldes resurss

Valsts pārvaldes attīstības stratēģijā nepieciešams integrēt starptautiskās mobilitātes dimensiju, diasporas profesionāļus uzlūkojot kā vērtīgu attīstības resursu, nevis tikai “speciālistu aizplūšanu”. Jāveicina sekondēšana, stažēšanās un profesionāļu virzība uz Latvijai stratēģiski nozīmīgām pozīcijām, kā arī jāizstrādā pārdomāti atgriešanās un reintegrācijas mehānismi valsts dienestā.

1.4. Starpnozaru pieeja diplomātijai

Sadarbība ar profesionāļiem starptautiskajās organizācijās jāattīsta ne tikai ārlietu dienestā, bet arī nozaru politikās (zinātne, kultūra, ekonomika, izglītība u. c.). Nozaru plānošanas dokumentos jāstiprina diplomātijas dimensija un profesionāļu iesaiste, lai sekmētu zināšanu, kontaktu un labās prakses pārneši.

1.5. Tīklojumu diplomātijas un reģionālās sadarbības stiprināšana

Jāveicina dažādi tīklošanās formāti – profesionāļu savstarpējā sadarbība, kontakti ar politikas veidotājiem un partneriem Latvijā, kā arī sadarbība ar citām valstīm ar līdzīgiem izaicinājumiem. Interesu pārstāvniecībā attālākos reģionos lietderīgi apsvērt Baltijas valstu spēku apvienošanu.

2. SITUĀCIJAS UN RESURSU APZINĀŠANA

2.1. Latvijas pārstāvības analīze starptautiskajās organizācijās

Nepieciešams veikt padziļinātu Latvijas pārstāvības analīzi ES un citās starptautiskajās organizācijās, īpašu uzmanību pievēršot agrīna karjeras posma profesionāļiem. Ieguldījumi jauniešu starptautiskajā pieredzē dos būtisku atdevi vidējā termiņā.

2.2. Profesionāļu kartēšana un koordinācija

Kā pamats sadarbībai jāizveido regulāri atjaunojama profesionāļu kartēšana, balstoties uz funkcionālu pieeju (“profesionāļi no Latvijas”). Jānodrošina atbildīga

institūcija vai partnerorganizācija datubāzes uzturēšanai un praktiskai izmantošanai sadarbībā.

2.3. Publiskā un privātā sektora sinerģija

Latvijai mērķtiecīgāk jāizmanto augsta līmeņa profesionāļu privātajā sektorā potenciāls ekonomisko interešu, investīciju piesaistes, inovāciju un dalības starptautiskos iepirkumos veicināšanai.

2.4. Resursu nodrošinājums sadarbībai

Noturīgai sadarbībai nepieciešami cilvēkresursi un koordinācija gan Latvijā, gan ārvalstīs. Ieteicams izveidot sadarbības kontaktpunktus, stiprināt institucionālo kapacitāti un izmantot publiskās–privātās partnerības un NVO potenciālu.

2.5. Labās prakses un informēšanas nozīme

Jāapzina un jāpopularizē veiksmīgi sadarbības piemēri, kā arī jāstiprina sabiedrības izpratne par starptautisko organizāciju lomu Latvijas drošībā un attīstībā, iesaistot profesionāļus skaidrojošās un izglītojošās aktivitātēs.

3. SADARBĪBAS UN TĪKLOŠANĀS FORMĀTI

3.1. Daudzveidīgi un mērķtiecīgi sadarbības formāti

Nav viena universāla sadarbības modeļa – formāti jāpielāgo karjeras posmam, nozarei un sadarbības mērķim. Svarīgāks par institucionālo piederību ir konkrēts politikas vai attīstības mērķis.

3.2. Noturīgi kontakti ārvalstīs un Latvijā

Jāstiprina profesionālie tīkli mītnes valstīs un Latvijā, tostarp regulāri brīfingi diplomātiskajās pārstāvniecībās un skaidra sadarbības koordinācija. Sadarbība ar profesionāļiem būtu iekļaujama diplomātu un vēstnieku darba uzdevumos.

3.3. Zināšanu pārnese un praktiska iesaiste

Starptautisko profesionāļu kompetence izmantojama apmācībās, darba grupās, politikas dokumentu izstrādē, konferencēs un atlases procesos, veicinot pārvaldības kvalitāti un starptautisko skatījumu.

3.4. Regulārs profesionāļu forums un digitālie rīki

Ieteicams reizi gadā rīkot starptautiskajās organizācijās strādājošo profesionāļu forumu Latvijā, nodrošinot skaidru mērķi un savlaicīgu plānošanu. Ikdienas sadarbībā būtiska loma ir tālsaistes rīkiem un regulārai informācijas apritei.

4. KARJERAS ATTĪSTĪBAS INICIATĪVAS

4.1. Sistēmiska pieeja starptautiskajai mobilitātei

Nepieciešama vienota stratēģija starptautiskajai mobilitātei valsts dienestā, nodrošinot stāža nepārtrauktību, sociālās garantijas un skaidrus atgriešanās mehānismus.

4.2. Divvirzienu mobilitātes veicināšana

Jāatbalsta gan Latvijas profesionāļu virzība uz stratēģiskām pozīcijām starptautiskajās organizācijās, gan starptautisko profesionāļu atgriešanās vai iesaiste Latvijas valsts pārvaldē, nodrošinot kvalifikācijas atzīšanu un caurskatāmus atlases procesus.

4.3. Apmaiņas programmas un starptautiskā pratība

Latvijai aktīvi jāiesaistās starptautiskās apmaiņas programmās publiskajā pārvaldē un jāapsver pārvaldības profesionāļu aprites programmas izveide, balstoties citu valstu pieredzē.

Atsauces

- Cooper, A. F., Heine, J., & Thakur, R. (Eds.). (2013). *The Oxford handbook of modern diplomacy*. OUP Oxford.
- Melissen, J. (2005). *The new public diplomacy*. Palgrave.
- Cull, N. J. (2022). Diasporas and public diplomacy: From history to policy. In *Routledge international handbook of diaspora diplomacy* (pp. 7-18). Routledge.
- Adler, R., & Firestone, C. M. (2018). Diplomacy in the age of networks. *Washington DC: The Aspen Institute*. <https://csreports.aspeninstitute.org/documents/ADDTech2017.pdf>.
- Nye Jr, J. S. (2004). *Power in the global information age: From realism to globalization*. Routledge.
- Castells, M. (2011). *The rise of the network society*. John Wiley & sons.
- Slaughter, A. M. (2017). *The chessboard and the web: Strategies of connection in a networked world*. Yale University Press.

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**

Rīcībpolitikas ieteikumu ziņojums sagatavots valsts pētījumu programmas projekta "Jauni risinājumi demogrāfijas un migrācijas procesu izpētē latviskas un eiropiskas zināšanu sabiedrības attīstībai (DemoMigPro), Nr. VPP-LETONIKA-2021/4-0002" ietvaros.

demomigpro.lu.lv

demomig@lu.lv

@DemoMigPro